

מוקד סיוע לעובדים זרים | האגודה לזכויות האזרח בישראל | רופאים לזכויות אדם | א.ו.פ. – ארגון סיוע לפליטים ולמבקשי מקלט בישראל | הקליניקה לזכויות מהגרים - המרכז האקדמי למשפט ולעסקים | קו לעובד | ARDC

כיצד נצמצם את מצוקת מבקשי המקלט בישראל ואת מצוקת הישראלים שבקרבתם מתגוררים?

- ✓ **אין לכלוא מבקשי מקלט לתקופה העולה על תקופת בירור זהותם ובירור שלא נשקפת מהם סכנה לציבור.** כליאת מבקשי המקלט וילדיהם, לאחר התלאות שעברו בדרך, מהווה התעללות חסרת תכלית ותוחלת. על פי ההערכות, מדינת ישראל מבזבזת מאות מיליוני שקלים על הקמת מתקן הכליאה ועוד תבזבז למעלה ממיליארד שקלים בשנה על הפעלתו. לו הייתה הממשלה משקיעה את המשאבים המוקצים למעצר וכליאה של מבקשי מקלט למען שיפור התשתיות באזורים המוחלשים בהם מתגוררים גם מבקשי המקלט, היה בכך כדי להקל על כל התושבים באותם אזורים.
- ✓ **יש לאפשר למבקשי המקלט לעבוד באופן חוקי.** כיום מועסקים קרוב ל-60,000 מבקשי המקלט בניגוד לחוק, תוך הימנעות הרשויות ממתן קנסות למעסיקים באישור בית המשפט העליון. התנהלות זו אינה הולמת מדינה דמוקרטית ומשרתת מעסיקים פוגעניים המנצלים את היעדר האשרה וחולשתם של מבקשי המקלט על מנת לעשוק אותם.
- ✓ **יש לאפשר למבקשי המקלט נגישות לשירותי בריאות ורווחה (תושבות חברתית) – מניעת זכויות** בסיסיות אלו ממבקשי המקלט גם היא דוחקת אותם לעוני ולמחסור ומעצימה את מצוקת כלל התושבים. יש לתת למבקשי המקלט מעמד אזרחי שיאפשר להם לקבל שירותי בריאות ושירותים חברתיים, ולחלופין להקנות להם תושבות חברתית (מעמד תושבות חברתית אינו תלוי בשר הפנים שכן החוק מסמיך את שרי הרווחה והבריאות להחיל זכויות חברתיות בהיקף ובתנאים שימצאו לנכון גם על חסרי מעמד, בהם מבקשי המקלט. תושבות חברתית מהווה הכרה בזכויותיהם של הפליטים לקיום בכבוד, עד שמדינת ישראל תבדוק באופן פרטני את בקשות המקלט שלהם ותכריע באשר למעמדם החוקי).
- ✓ **יש להבין שאי מתן אפשרות חוקית לעבוד והיעדר נגישות לשירותי בריאות ורווחה מעצימים את המצוקה באזורים מוחלשים.** המדיניות הנוכחית, המתנערת מחד מאחריות לשירותים חברתיים ומונעת ממבקשי המקלט אפשרויות פרנסה סבירות דוחקת אותם לעוני ולמצוקה. התוצאה הנה ריכוזים של מבקשי מקלט באזורים מוחלשים, שבהם מבקשי המקלט יכולים להרשות לעצמם למצוא מחסה. הצטופפותם במקומות אלה מוסיפה על מצוקת התושבים השוררת בהם ממילא.
- ✓ **יש להקים מערכת בדיקת בקשות מקלט הוגנת ומתפקדת – ולהעניק מעמד פליט למבקשי המקלט שיוכרו כפליטים.** שיעור ההכרה ברחבי העולם במבקשי מקלט אריתראים כפליטים עומד על כ-84 אחוזים. שיעור ההכרה ברחבי העולם במבקשי מקלט סודנים כפליטים עומד על כ-74 אחוזים, אך ישראל אינה בוחנת את בקשות המקלט של אזרחי אריתריאה וסודן כלל. אף אחד מהם לא זכה לעבור הליך של בחינת בקשתו למקלט. אחוז ההכרה בפליטים בישראל עומד על כ-0.2% בלבד. בחינה אמיתית של בקשות המקלט תוביל לצמצום מספר מבקשי המקלט החיים בישראל, שכן מי שזכאי להגנה – יוכר כפליט ומעמדו יוסדר גם אם באופן זמני ומי שלא יוכר כפליט או כזכאי להגנה משלימה משום סכנה לחייו – תוכל המדינה לפעול להרחקתו. יחד עם זאת, אנו נאלצים להסכים עם נציבות האו"ם לפליטים ועם ארגון "היאס" (שהיו שותפים

להכשרת יחידת הטיפול במבקשי מקלט במשרד הפנים): אין למשרד הפנים כיום כישורים או יכולת לבדוק בקשות מקלט של אריתריאים וסודנים, ואין בו מנגנון בלתי תלוי ותרבות ארגונית שיכולים להבטיח שהבדיקה תיערך באופן הגון וראוי. בחינת בקשות המקלט מחייבת הקמת מנגנון חדש, מקצועי והוגן, שייבחן בקשות מקלט בלב פתוח.

✓ **יש להשקיע משאבים נוספים בשכונות דרום תל אביב ואזורים מוחלשים** הסובלים עשרות שנים מהזנחה מצד הרשויות. יש להפנות משאבים לחינוך, לרווחה, לבריאות, לתשתיות, לתחבורה ולדיור. התערבות ממשלתית זו תסייע להיחלצותם של תושבי אזורים אלו ממעגל המצוקה, ותסייע בהפחתת הנטל על האזורים המוחלשים עקב השתקעות מבקשי מקלט בקרבם.

✓ **יש להקים מרכזי קליטה פתוחים ברחבי הארץ ולא בשכונות מצוקה.** מצוקתם של תושבי דרום ת"א וערים נוספות כמו ערד, אשקלון ואשדוד הנה מצוקה אמיתית. דרום ת"א נזנחה והפכה לפריפריה חברתית בתוך אחת הערים העשירות בישראל. הדאגה למבקשי המקלט אינה צריכה ליפול על כתפיהם של תושבי שכונות הדרום. ממשלת ישראל יכולה לפעול על מנת להסדיר קליטה מסודרת של הפליטים בערים נוספות בארץ, למשל במרכזי קליטה העומדים ריקים ברובם.

כיצד יש לנהוג במבקשי המקלט המגיעים לגבולותיה של ישראל?

לישראל יש את הזכות להגן על גבולותיה ולבנות גדר, אך יחד עם זאת, גדר לא תחסוך מישראל את חובתה לקבל לישטחה את מי שנשקפת לו סכנה אם יוחזר למקום ממנו נמלט. למדינה יש חובה לבדוק כל מקרה לגופו ולא להרחיק אנשים שנשקפת סכנה לחייהם או חירותם.

על מדינת ישראל להתמודד עם הגעתם של מבקשי מקלט בעתיד כפי שעושות זאת מדינות אחרות

אין פתרונות קסם. הגירה היא תופעה גלובלית ואינה יחודית לישראל. ישראל לא תוכל להתמודד עם תופעת ושאלות ההגירה באופן עצמאי ויש ליוזם שיתוף בין מדינות הים התיכון וצפון אפריקה על מנת להתמודד עם תופעת הגירה האיוזרית באופן מיטבי ולגבש פתרונות ארוכי טווח השמים דגש גם על הטבת המצב במדינות המוצא של מבקשי המקלט.

בניגוד לדעה הרווחת בישראל, אחוז מבקשי המקלט המגיעים אלינו עדיין נמוך ביותר והגדר שנבנתה בגבולנו הדרומי מצמצמת עד מאד את סיכויי הגעתם של מבקשי מקלט בעתיד. בעולם יש למעלה מ-40 מליון פליטים, רובם המוחלט (80 אחוזים) נמצא באפריקה ובמדינות מתפתחות אחרות.

כליאה על מנת "להמאיס את חייהם של הפליטים" איננה פיתרון. במקום להשקיע סכומי עתק במתקן כליאה, יש להשקיע במנגנון הוגן לבחינת בקשות המקלט של האריתריאים והסודנים, בהקניית זכויות למי שזכאים למקלט ובשיפור תשתיות באזורים מוחלשים.

יש לקוות שהמצב באריתריאה ובסודן ישתפר בשנים הקרובות באופן שיאפשר חזרת אזרחי מדינות אלה לארצותיהם. יחד עם זאת, על ישראל להכיר בכך, שכמו מדינות מערביות רבות אחרות, יהיה עליה לקלוט מבקשי מקלט רבים שלא יתאפשר להם לעזוב את הארץ בשנים הקרובות.